

Міністерство розвитку
громад та територій України

Проект Закону України

**«Про порядок вирішення питань
адміністративно-територіального устрою України»**

Основні положення

Основа для розробки законопроекту

Конституція України

(пункт 29 частини першої статті 85)

До повноважень Верховної Ради України належить утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів

Виключно законами України визначається територіальний устрій України (пункт 13 статті 92)

(стаття 133)

Систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села.

До складу України входять: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, міста Київ та Севастополь.

Міста Київ та Севастополь мають спеціальний статус, який визначається законами України

Основа для розробки законопроекту

Рішення Конституційного Суду України від 13 липня 2001 р. № 11-рп/2001
(справа про адміністративно-територіальний устрій)

Територія України поділяється на адміністративно-територіальні одиниці, які складають **систему** адміністративно-територіального устрою України.

Систему адміністративно-територіального устрою згідно з частиною першою статті 133 Конституції України **складають**: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села.

Адміністративно-територіальна одиниця - це компактна частина єдиної території України, що є просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Положення пункту 13 частини першої статті 92 Конституції України про те, що виключно законами України визначається «територіальний устрій України», треба розуміти так, що **питання територіального устрою України, зокрема визначення змісту цього поняття, правового статусу і видів адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою України, є питаннями загальнодержавного значення і врегульовуються лише законом.**

Проблемні питання, які вирішуються законопроектом

1. Відсутність чітких правил, що регулюють питання у сфері адміністративно-територіального устрою – основних понять (адміністративно-територіальна одиниця, рівні адміністративно-територіального устрою, критерії та порядок утворення адміністративно-територіальних одиниць та ін), кола повноважень органів влади у відповідній сфері тощо.

2. Необхідність актуалізації законодавства в умовах нового адміністративно-територіального устрою – існування 40-річного нормативно-правового акту (Положення про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР, затверджене указом Президії Верховної Ради Української РСР від 12.03.1981 р. № 1654-Х)

3. Регулювання окремих питань у сфері АТУ різними нормативно-правовими актами – Земельний кодекс України, Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про географічні назви», Положення про порядок вирішення питань АТУ Української РСР та інші.

4. Відсутність чіткого розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері АТУ

5. Непередбачений Конституцією України формальний статус окремих АТО – міста республіканського в АРК, обласного, районного значення, селища міського типу.

Загальні положення

Адміністративно-територіальний устрій України – зумовлена географічними, історичними, економічними, соціальними, культурними та іншими факторами внутрішня територіальна організація держави з розмежуванням її території на адміністративно-територіальні одиниці.

Система адміністративно-територіального устрою України

Регіональний рівень	Субрегіональний рівень	Базовий рівень	Допоміжний рівень
АРК, області	Райони в АРК та в областях	Міста, селища, села	Райони в містах

Адміністративно-територіальна одиниця – компактна частина єдиної території України з визначеними в установленому цим Законом порядку межами, що є просторовою основою для організації та діяльності органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування.

Адміністративно-територіальні одиниці

Місто, селище, село (громада)	Район	Область
<p>Адміністративно-територіальна одиниця базового рівня, що за містобудівними та соціально-економічними характеристиками також є однією із категорій населених пунктів.</p> <p>Основа для затвердження територій територіальних громад.</p>	<p>Адміністративно-територіальна одиниця субрегіонального рівня, що складається з територій територіальних громад, загальна чисельність населення якої становить не менше ніж 150 тисяч жителів.</p> <p>В гірській місцевості та/або на територіях із щільністю населення менше середньої щільності населення відповідної області, загальна чисельність населення району може становити менше ніж 150 тисяч жителів, якщо площа такого району перевищує середню площу району по області.</p>	<p>Адміністративно-територіальна одиниця регіонального рівня, що складається з районів.</p>

Район у місті - адміністративно-територіальна одиниця допоміжного рівня, що може бути утворена (ліквідована) за рішенням міської ради у місті з метою оптимізації управління, належного здійснення органами місцевого самоврядування повноважень та надання відповідних послуг.

Міста Київ та Севастополь - адміністративно-територіальні одиниці із спеціальним статусом, особливості адміністративно-територіального устрою яких визначаються окремими законами України.

Населені пункти

Населений пункт - компактно заселене місце проживання людей, що утворилося внаслідок історичних традицій, господарської та іншої діяльності, має сталий склад населення, власне найменування та відокремлену територію з визначеними в установленому порядку межами.

Місто	Селище	Село
<p>Населений пункт з переважно компактною забудовою, в межах території якого розташовані промислові і переробні підприємства, підприємства комунального господарства, житловий фонд, який має розвинуту соціальну, комунальну і транспортну інфраструктуру та:</p> <ol style="list-style-type: none">1) загальна чисельність населення якого становить не менше ніж 10 тисяч жителів;2) щільність населення в межах якого становить не менше ніж тисячу осіб на квадратний кілометр площі відповідного населеного пункту.	<p>Населений пункт, загальною чисельністю населення не менше ніж 5 тисяч осіб, утворення та розвиток якого пов'язані з розташуванням в межах його території підприємств, залізничних вузлів, гідротехнічних, інших споруд і об'єктів, та який має соціальну, комунальну і транспортну інфраструктуру.</p>	<p>Населений пункт, загальною чисельністю населення менше 5 тисяч осіб, який має соціальну, комунальну і транспортну інфраструктуру.</p>

ВАЖЛИВО!!!

З дня набрання чинності цим Законом:

- 1) селища міського типу, що на момент набрання чинності цим Законом є адміністративними центрами районів, з дня набрання чинності цим Законом відносяться до категорії міст;
- 2) населені пункти, яким до дня набрання чинності цим Законом було присвоєно статус селищ міського типу, відносяться до категорії селищ;
- 3) населені пункти, яким до дня набрання чинності цим Законом було присвоєно статус селищ, відносяться до категорії сіл.

Адміністративні центри та території територіальних громад

Адміністративний центр територіальної громади - населений пункт (село, селище, місто), що має розвинену інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території територіальної громади та в якому розміщується представницький орган місцевого самоврядування територіальної громади.

Територія територіальної громади - нерозривна територія, в межах якої територіальна громада здійснює свої повноваження щодо вирішення питань місцевого значення відповідно до Конституції і законів України, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

ВАЖЛИВО!!!

Територія територіальної громади **НЕ Є** адміністративно-територіальною одиницею

Визначення (зміна) адміністративних центрів територіальних громад та затвердження (в тому числі зміна конфігурації) територій територіальних громад здійснюється за умови **нерозривності територій** територіальних громад та **обов'язкового дотримання критеріїв спроможності територіальних громад**, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Порядок вирішення окремих питань

Утворення, ліквідація, встановлення (зміна) меж районів, зміна їх адміністративних центрів

Суб'єкт законодавчої ініціативи

Верховна Рада України

Рішення ВРУ

До пояснювальної записки до проекту рішення обов'язково включаються:

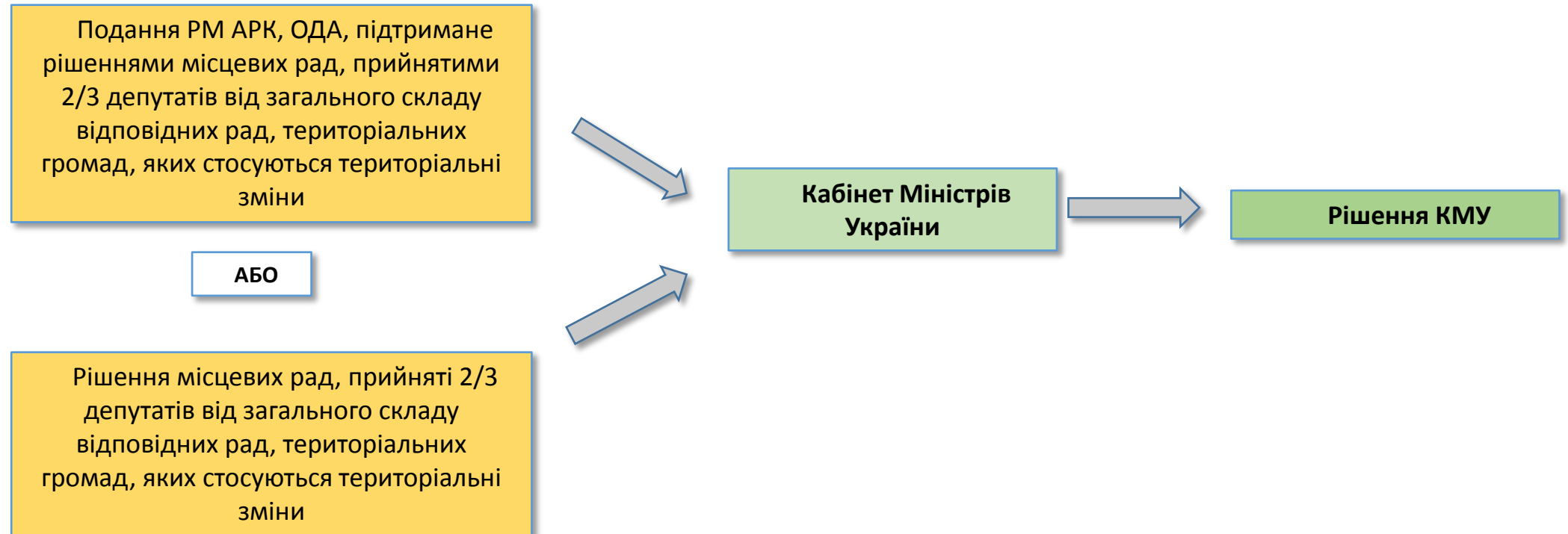
- 1) обґрунтування доцільності утворення, ліквідації районів, встановлення (зміни) їх меж, зміни адміністративного центру району;
- 2) відомості про обґрунтовану позицію органів місцевого самоврядування, яких стосуються зміни адміністративно-територіального устрою;
- 3) проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж району;
- 4) відомості про чисельність населення у відповідних адміністративно-територіальних одиницях;
- 5) відомості щодо історичних особливостей, географічного розташування населеного пункту, який визначається адміністративним центром району;
- 6) топографічна карта в масштабі 1:100000 із зазначенням відповідних меж.

ВАЖЛИВО!!!

У разі, якщо проект рішення про утворення, ліквідацію районів, встановлення (зміну) їх меж, зміну адміністративного центру району внесений на розгляд Верховної Ради України Президентом України, народними депутатами України, відповідний проект рішення направляється **для одержання експертного висновку до Кабінету Міністрів України.**

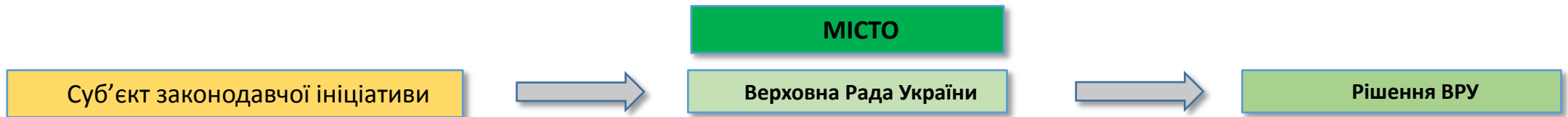
Порядок вирішення окремих питань

Визначення адміністративних центрів територіальних громад та затвердження територій територіальних громад

Порядок вирішення окремих питань

Віднесення населених пунктів до певних категорій

До пояснювальної записки до проекту рішення обов'язково включаються:

- 1) обґрунтування доцільності віднесення населеного пункту до категорії міст;
- 2) відомості про обґрунтовану позицію відповідної сільської, селищної, міської ради;
- 3) відомості про чисельність та щільність населення в межах населеного пункту;
- 4) відомості про житловий фонд населеного пункту, про наявні в межах населеного пункту заклади освіти, заклади охорони здоров'я, об'єкти соціальної, комунальної та транспортної інфраструктури, промислові і переробні підприємства.
- 5) топографічна карта місцевості в масштабі 1:50000 із зазначенням місця розташування відповідного населеного пункту та його меж.

ВАЖЛИВО!!!

У разі, якщо проект рішення про віднесення населеного пункту до категорії міст внесений на розгляд Верховної Ради України Президентом України, народними депутатами України, відповідний проект рішення направляється для **одержання експертного висновку до Кабінету Міністрів України.**

ВАЖЛИВО!!!

Віднесення населеного пункту до категорії міст здійснюється за умови, що відповідний населений пункт відповідає таким вимогам:

- 1) загальна чисельність населення становить не менше ніж **10 тисяч жителів**;
- 2) щільність населення в межах населеного пункту становить не менше ніж тисячу осіб на квадратний кілометр площі відповідного населеного пункту.

Порядок вирішення окремих питань

Віднесення населених пунктів до певних категорій

СЕЛИЩЕ

Подання сільської, селищної, міської ради

Кабінет Міністрів України

Рішення КМУ

До подання сільської, селищної, міської ради додаються:

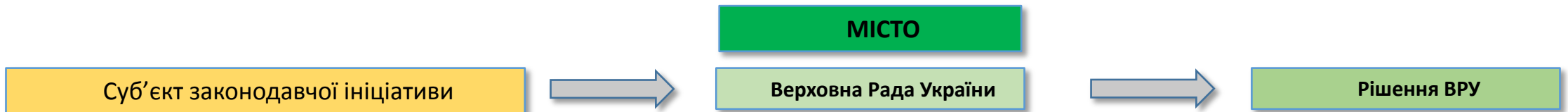
- 1) обґрунтування доцільності віднесення села до категорії селища;
- 2) відомості про чисельність населення в межах села;
- 3) відомості про об'єкти соціальної, комунальної та транспортної інфраструктури, підприємства, залізничні вузли, гідротехнічні, інші споруди і об'єкти, розміщені в межах села;
- 4) топографічна карта місцевості в масштабі 1:50000 із зазначенням місця розташування відповідного населеного пункту та його меж.

ВАЖЛИВО!!!

Віднесення села до категорії селища здійснюється за умови, що загальна чисельність населення такого населеного пункту становить **не менше ніж 5 тисяч осіб**.

Порядок вирішення окремих питань

Встановлення (зміна) меж населених пунктів

До пояснювальної записки до проекту рішення обов'язково включаються:

- 1) обґрунтування доцільності встановлення (зміни) меж міста;
- 2) відомості про обґрунтовану позицію відповідної міської ради;
- 3) проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж міста;
- 4) топографічна карта в масштабі 1:50000 із зазначенням відповідних меж.

ВАЖЛИВО!!!

У разі, якщо проект рішення про встановлення (зміну) меж міста внесений на розгляд Верховної Ради України Президентом України, народними депутатами України, відповідний проект рішення направляється для **одержання експертного висновку до Кабінету Міністрів України.**

ВАЖЛИВО!!!

У разі, якщо встановлення (зміна) меж міста потребує зміни конфігурації територій територіальних громад, питання про зміну меж міста розглядається після зміни конфігурації територій територіальних громад.

Порядок вирішення окремих питань

Встановлення (зміна) меж населених пунктів

До подання сільської, селищної, міської ради додаються:

- 1) обґрунтування доцільності встановлення (зміни) меж селища, села;
- 2) проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища, села;
- 3) топографічна карта в масштабі 1:50000 із зазначенням відповідних меж.

ВАЖЛИВО!!!

У разі, якщо зміна меж селища, села потребує зміни конфігурації територій територіальних громад, питання про зміну меж селища, села розглядається після конфігурації територій територіальних громад.

Порядок вирішення окремих питань

Найменування (перейменування) адміністративно-територіальних одиниць

Назви областей визначені Конституцією України

Райони

Суб'єкт законодавчої ініціативи

Верховна Рада України

Рішення ВРУ

ВАЖЛИВО!!!

Назва району є похідною від назви населеного пункту, який є його адміністративним центром. Як виняток, назва району може бути похідною від географічного чи історичного найменування території, де розташована відповідна адміністративно-територіальна одиниця.

Під час найменування, перейменування району не допускається присвоєння йому назви району, що вже існує в межах відповідної області. Перейменування району обов'язково здійснюється у разі:

- 1) зміни адміністративного центру району;
- 2) перейменування населеного пункту – адміністративного центру району.

Населені пункти

Суб'єкт законодавчої ініціативи

Верховна Рада України

Рішення ВРУ

ВАЖЛИВО!!!

Під час найменування (перейменування) населеного пункту не допускається присвоєння йому назви іншого населеного пункту тієї ж категорії, що вже існує в межах території відповідної територіальної громади

ВАЖЛИВО!!!

У разі, якщо проект рішення про найменування (перейменування) адміністративно-територіальних одиниць внесений на розгляд Верховної Ради України Президентом України, народними депутатами України, відповідний проект рішення направляється для **одержання експертного висновку до Кабінету Міністрів України.**

Державний реєстр адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад України

Відомості про адміністративно-територіальні одиниці та території територіальних громад підлягають державній реєстрації шляхом включення (виключення) до Державного реєстру адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад України, що є компонентом Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва.

До Державного реєстру включаються:

- 1) відомості про адміністративно-територіальні одиниці, території територіальних громад, у тому числі:
 - код АТО, території територіальної громади згідно із Кодифікатором адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад;
 - рівень та тип АТО (Автономна Республіка Крим, область, район, місто, район в місті, селище, село);
 - назва АТО, територіальної громади;
 - назва населеного пункту, який є адміністративним центром відповідної області, району, територіальної громади;
 - інформація про область, на території якої розташований відповідний район;
 - інформація про область, район, у межах яких знаходиться територія відповідної територіальної громади;
 - інформація про область, район, територію територіальної громади, у межах яких розташований відповідний населений пункт;
 - інформація про місто, на території якого розташований відповідний район у місті;
 - чисельність населення області, району, чисельність територіальної громади станом на 1 січня поточного року;
 - зміни у відомостях про адміністративно-територіальні одиниці (історія змін);
- 2) документи, які були підставою для внесення інформації до Державного реєстру;
- 3) відомості Державного земельного кадастру, отримані в порядку електронної інформаційної взаємодії (в частині їх обробки, захисту, обліку) про:
 - державний кордон України;
 - межі адміністративно-територіальних одиниць, територій територіальних громад;
 - площу земель в межах території адміністративно-територіальної одиниці, території територіальної громади;
- 4) відомості електронних інформаційних ресурсів центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері статистики, про чисельність населення адміністративно-територіальної одиниці, чисельність територіальної громади станом на 1 січня поточного року (в частині їх обробки, захисту, обліку).

Державний реєстр адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад України

Держателем Державного реєстру є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою (Мінрегіон).

Виключення з Державного реєстру відомостей про адміністративно-територіальні одиниці та території територіальних громад, внесення змін до відомостей про адміністративно-територіальні одиниці та території територіальних громад здійснюється технічним адміністратором Державного реєстру (технічний адміністратор Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва).

З Державного реєстру виключаються відомості про:

- 1) райони – у разі їх ліквідації за рішенням Верховної Ради України – не пізніше п'яти робочих днів з дня набрання чинності відповідним рішенням Верховної Ради України;
- 2) населені пункти:
 - у разі відсутності в населеному пункті зареєстрованих місць проживання фізичних осіб, за умови, що з моменту зняття з реєстрації місця проживання останньої фізичної особи пройшло не менше трьох років – не пізніше п'яти робочих днів з дня надходження до держателя Державного реєстру відповідної інформації органів реєстрації, визначених Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»;
 - у разі включення населеного пункту в межі іншого населеного пункту – не пізніше п'яти робочих днів з дня набрання чинності відповідним рішенням Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України;
- 3) райони у містах – у разі їх ліквідації за рішенням відповідної міської ради – не пізніше п'яти робочих днів з дня надходження до держателя Державного реєстру копії відповідного рішення міської ради;
- 4) території територіальних громад – у разі включення території територіальної громади до складу території іншої територіальної громади (інших територіальних громад) – не пізніше п'яти робочих днів з дня набрання чинності відповідним рішенням Кабінету Міністрів України.